

Hoofdstuk 4. Het grote rampjaar 1921

samengesteld door Theo de Groof

In 1921 ontstonden er door de grote droogte veel branden, vooral bos- en heidebranden tussen Mierlo en Stiphout/Nuenen, tussen Mierlo en Someren/Heeze en tussen Geldrop en Mierlo. In de omgeving van Deurne woedde de grote Peelbrand. Op 7 juli brandde het huis van Hendricus van Vlerken in de Marktstraat af, het huis van zijn buurman Jan van Kol gedeeltelijk.

Daarvoor had de laatste grote brand in Mierlo plaatsgevonden aan de Bekelaar, in de vroege morgen van 6 augustus 1893. Zes huizen, bewoond door acht gezinnen, brandden toen af: één kapitale boerderij, één boerderij met weverij, twee woonhuizen met daarin een weverij, één huis met twee woningen, waarin een weverij en één woning met drie woonhuizen waarvan één onbewoond en twee woonhuizen met weverij. De meeste gebouwen waren goed verzekerd, maar de thuiswevers zaten zonder inkomen.

Op zaterdagmorgen 27 augustus 1921 reed de stoomtram om ongeveer kwart over elf door de Marktstraat in Mierlo, op weg van Helmond naar Eindhoven. Het was warm en er stond een stevige westenwind. Plotseling kwamen er vlammen uit het strooien dak van de boerderij van Adriaans waarin Jan Raaijmakers en Jacobus Manders woonden.

“Br...aand, br...aand!” werd er geschreeuwd. Er werd hard op de deur van de woning van Johannes Raaijmakers gebonsd. Zijn vrouw was alleen thuis met een baby van ongeveer één jaar. Zij was hard aan het werk. Zij was in verwachting en haar tweede kind

kon elk moment geboren worden. Zij hoorde de paniek op straat, pakte haar zoontje op de arm en vluchtte naar buiten. Overal kwamen mensen uit de huizen vandaan om te kijken wat er aan de hand was. Terwijl zij toekeken, kwamen zij er tot hun schrik achter dat ook hun eigen huis in brand stond. Buurtgenoten ontfermden zich over mevrouw Raaijmakers en brachten haar naar een tante die in de buurt woonde; enkel uren later beviel ze daarvan een zoon. Door de harde wind waaiden bundels stro tientallen meters de lucht in en die kwamen weer op andere daken terecht. De meeste woningen hadden strooien en rieten daken. Zo plantte de vuurzee zich in korte tijd voort. In een half uur stond de hele Marktstraat in vuur en vlam. Een dikke rookwolk hing boven de straat. Twee huizen, die van A. Dijselblom en van de kinderen Lennarts, waren tussen de brandende massa overeind gebleven. Beide panden waren gedekt met pannen.

Iedereen probeerde zoveel mogelijk zijn bezittingen in veiligheid te brengen. De meeste mannen waren naar de fabriek.

Vrouwen met kleine kinderen en oude behoeftige mensen waren alleen thuis en raakten in paniek. Er werd hard geschreeuwd en veel gehuild. De kippen, varkens en geiten maakten een enorm kabaal. Meubels werden op straat en in de tuin gezet, maar ook daar was het niet veilig. Door de grote hitte en het rondvliegend brandend stro werd ook daar nog veel meubilair vernietigd.

De trieste resten van een paar woningen na de grote brand.

De ruïnes na de brand bleven publiek trekken.

Ongetwijfeld zullen de mensen die bij de firma Ign. De Haes en bij Swinkels in de Brugstraat werkten de brand snel opgemerkt hebben. In die tijd was er nauwelijks bebouwing tussen de fabrieken en de brandende huizen. Zij snelden toe, maar ook zij konden weinig doen. Beide textielondernemers - W. Swinkels en Ign. de Haes - waren erg begaan met het lot van de slachtoffers en zij waren een van de eersten die met een grote gift hulp boden.

De brandweer was snel ter plekke, maar kon met de brandspuiten, ware museumstukken, niets uitrichten. Door de hete zomer stond er geen druppel water in de brandkuil aan de Marktstraat en het Eindhovensch kanaal was te ver weg.

Burgemeester Verheugt trad meteen handelend op. Hij riep onmiddellijk de Burgerwacht en de Landstorm op om de veldwachters, de gebroeders Leenen, te assisteren.

Beide groepen waren na de 1e Wereldoorlog opgericht om, op verzoek van de plaatselijke overheid,

Kort na de 1e wereldoorlog werden de Burgerwacht en Landstorm opgericht. Aangezien de personen op deze foto wapens dragen, zal het gaan om de Landstorm.

te helpen bij de handhaving van de openbare orde en veiligheid. De leden van de Landstorm hadden vanwege hun dienstplicht een militaire opleiding genoten, de leden van de Burgerwacht niet. Er was een enorme toestroom van nieuwsgierigen en daar zouden ongetwijfeld onbetrouwbare types tussen zitten. Talloze gedupeerden hadden hun bezittingen her en der buiten hun huis neergezet in een poging ze van de ondergang te redden.

Rond twaalf uur bracht de burgemeester de brandweer van Helmond en Eindhoven telefonisch op de hoogte van de ramp en verzocht om assistentie. Erg laat, vond men in die gemeenten. Maar Verheugt verklaarde dat hij bij de grote Peelbrand was geweest. De Eindhovense brandweer had toen onvoldoende slangen en zou daarom ook geen water uit het Eindhovensch Kanaal kunnen halen.

De Helmondse motorspuit die in 1921 hulp verleende bij de brand.

De burgemeester van Eindhoven was tijdens de melding niet thuis, dus moest eerst één van de wethouders toestemming geven om uit te rukken. Om 12.50 uur kwam de Benz autospuit in Mierlo aan. De Helmondse brandweer kwam nog later aan omdat de motorspuit nog met paarden aangevoerd moest worden. Gelukkig beschikten beide brandweerkorpsen over hetzelfde materiaal waardoor zij hun slangen konden koppelen en zo water uit het Eindhovensch Kanaal konden pompen. De Helmondse brandweer moest zich beperken tot het omhalen van de muurrestanten en wat andere werkzaamheden. Het jaarverslag van de Eindhovense brandweer eindigde met: 'De krachtdadige hulp van de brandweren van Helmond en Eindhoven mocht tot resultaat hebben dat niet het geheel dorp ten vure gedoemd was'.

De kaart van 1921 is hier gelegd over de kaart anno 2021. De groengekleurde huizen zijn afgebrand. De paarsgekleurde bleven gespaard.

De afgebrande woningen

De 29 afgebrande woningen aan de Marktstraat stonden zowel aan de linker- als rechterkant van de weg. Aan de linkerkant brandden huizen af vanaf de plek waar nu Marktstraat 41/43 is tot bijna aan de rotonde en aan de rechterkant vanaf het pand dat nu genummerd is als Marktstraat 58 tot voorbij de rotonde. In 1921 stonden de woningen aan de Marktstraat in wijk C. Daarom werd voor het huisnummer een C geplaatst. De huizen die vanuit het centrum gezien links van de weg stonden en verloren gingen, werden bewoond door J. van der Elzen (C34), H. Meulendijks (C 32), J. Raaijmakers (C30), J. Manders (C28), J. van Kol (C22), J. de Vries (C18), G. Leijten (C14), H. van den Boogaard (C10) en Jos Konings. De huizen aan de rechterkant die door de brand werden verwoest, werden bewoond door J. Coolen (C43), P. Lammers (C39), J. van de Laar (C37), J. van Bree (C35), H. van den Boogaard (C33), M. Dreverman (C31), A. van Hoof (C29), J. van Hoof (C27), M. van Bree (C25), A. van den Wittenboer (C23), Huib. van den Boogaard (C 21), de Kinderen Branten (C11), weduwe Van de Mosselaar (C11a), A. van Dijk (C 9), H. Verberne (C5), gezusters Konings (C 3a) en P. Meulendijks (C3).

Vanuit het centrum gezien was de brand ontstaan aan de linkerkant van de weg, in het huis waarin Raaijmakers (C28) en Manders (C26) woonden en dat eigendom was van Adriaans. Aanvankelijk dacht men dat de brand ontstaan was door vonken van de voorbijrijdende stoomtram. Door getuigenverklaringen dacht men later weer dat een schoorsteenbrand de oorzaak was of broei in groenten die op zolder te drogen lagen.

Het pand was in elk geval het oudste huis van Mierlo, een bijzonder huis. In oud-Hollands schrift stond boven de deur van het linkerhuisje geschreven:

*Dit is gemackt door mense handen
Godt wilt bewaren voor het brande
Afgebrant en opgemaakt 1714*

Boven de deur van het rechterhuisje stond:

*Dit huis is beridt
Wel voor eenen tidt
Maer niet voor eeuwigheit*

Het was een zeer toepasselijke tekst voor dit grote drama. Er was niets meer over van het huis. Het vuur

Het oude huisje met opschriften, bewoond door Raaijmakers (C28) en Manders (C26).

zou later ook overslaan, richting het dorp, naar café 'De Zwaan' (C34) waar J. van den Elzen woonde en waar de tramhalte was. Het verkoolde bordje van de tramhalte lag na de brand op straat. De nog jonge aanplant van bomen aan de Marktstraat was zwaar beschadigd. Het huis was eigendom van Gooris. Een historisch pand. Hendrik Gooris bezat deze aloude herberg al in 1850, maar die werd op het moment van de brand dus uitgebaat door Van den Elzen. Het pand was ingericht met allerlei antieke meubels, die Gooris verkocht aan zowel binnen- als buitenlandse klanten.

Het huis C 32/C30 was eigendom van J. Fransen en bewoond door hemzelf en H. Meulendijks. Na de brand vertrok Fransen met zijn vrouw en 5 kinderen naar de Houtschestraat. Meulendijks vond een onderkomen in de Wilhelminastraat.

Op C24 woonde de 66-jarige Henricus van Vlerken, maar dit huis was acht weken eerder al afgebrand en Henricus en zijn 74-jarige echtgenote waren toen al naar Mierlo-Hout vertrokken, waarschijnlijk naar het bejaardenhuis. Ook het huis van J. van Kol (C22) had toen vlam gevat, maar het was niet helemaal afgebrand. Het was inmiddels weer opgebouwd. Van Kol handelde voornamelijk in hout. Zijn grote houtloods bleef bij beide branden, die van begin juli en die van 27 augustus gespaard.

Franciscus van Hoek woonde op C20, een woning van G. de Vries. Na de brand vertrok Van Hoek naar Luchten. De Vries was weduwnaar en woonde met 7 kinderen op C18. Hij was bakker, verkocht kruidenierswaren en manufacturen.

Het huis van Adriaan Dijsselblom (C16) was door de brand gespaard gebleven. Zijn dak was met pannen

Een foto genomen vanaf ongeveer café Het Breukje richting het dorp. Het geeft zicht op de vernielde huizen van De Vries, rechts van de weg achter de bomen. Het gebouw daar achter dat niet afgebrand is, is waarschijnlijk de houtloods van Jan van Kol.

gedekt. Dijsselblom was weduwnaar en werkte als ambtenaar bij de spoorwegen. Zijn dochter Helena, die getrouwd was met timmerman Peter van Deursen, woonde bij hem in.

Op C14 woonde Johanna Dijsselblom die getrouwd was met Godefridus Leijten. Dit pand was een historisch gebouw. Het was de oude pastorie, bewoond door de pastoor toen de katholieken nog in de schuurkerk naar de H. Mis gingen. De protestanten hadden toen de voorganger van de huidige kerk in de Van Scherpenzeelweg in gebruik. Na de brand gingen Johanna en Godefridus op Brand wonen.

De 53-jarige landbouwer Johannes van Duijnhoven woonde met zijn echtgenote op C12. Hendrikus van de Boogaard woonde met zijn echtgenote Petronella van de Wittenboer op C10. Hij was wever van beroep, maar runde ook café 'Marktzicht'. Zij hadden drie kinderen en een kostganger. Het laatste huis dat aan de linkerkant van de weg afbrandde, was van Jos Konings, een 56-jarige weduwnaar die kleermaker was en een huis bewoonde van Hendrikus van den Boogaard.

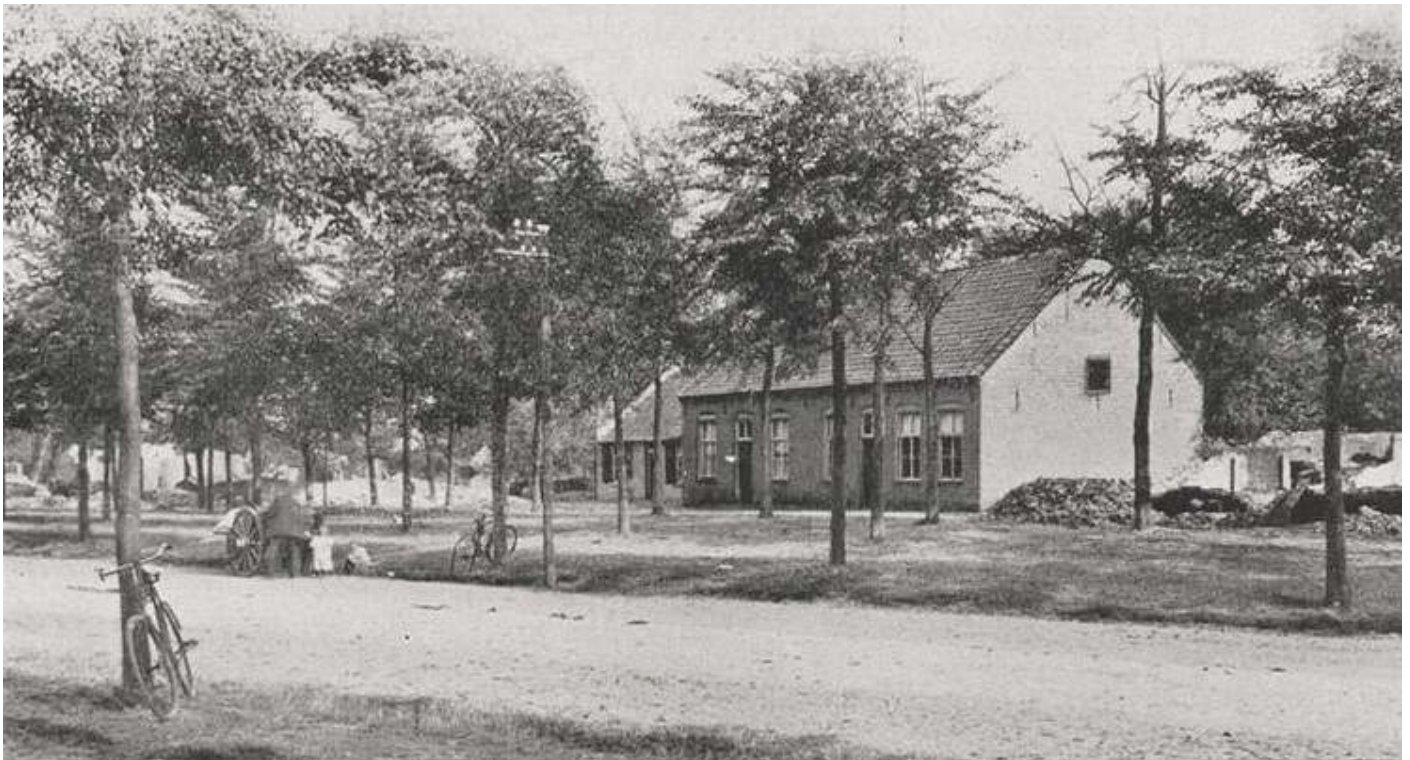
De eerste woning die aan het vuur ten prooi viel aan de rechterkant van de weg, gezien vanuit het dorp, was die van Petrus Coolen (C43). Hij had een rijwieltwinkel (C41) naast zijn huis. Daarnaast woonde Petrus Lammers (C39). Hij en zijn vrouw Margaretha

Lennarts hadden acht kinderen. Vervolgens stond er een blok van drie huizen dat eigendom was van Johannes van Bree; de huizen werden bewoond door Joannes van de Laar (C37), Johannes van Bree (C35) en Hendricus van de Boogaard (C33). Dat de bewoners totaal ontredderd waren na de brand, blijkt wel uit bijvoorbeeld dit: de oude Johannes van Bree zat na de brand met zijn varken aan een touw achter in de tuin. Behalve het beest had hij alleen een tafel, een paar stoelen, een koffiekkan en twee stukken brood kunnen redden.

Na deze rij kwam een blok van vier huizen. De eerste twee waren eigendom van Martinus Dreverman en bewoond door hemzelf (C 31) en Antonie van Hoof (C29). De andere twee huizen waren eigendom van Martinus van Bree en werden bewoond door Johannes van Hoof (C27) en Van Bree zelf (C25).

Naast Martinus van Bree woonde Adrianus van den Wittenboer (C23). Het was een blok van twee woningen. Beide waren van hem. In het andere deel van de blok van twee woonde Hubertus van de Boogaard (C21).

Daarna kwam weer een blok van vier woningen die ook de dans ontsprongen en gespaard bleven. Deze huizen, C19 tot en met C13, waren met pannen gedekt. Hier woonden achtereenvolgens Johannes Lennarts, de weduwe Anna Meulendijks-Spaan, Matthijs van den Eijnden en Carolus van Eijk.

De gespaard gebleven huizen. De twee die het meest op de voorgrond staan bestaan nog steeds. De linkse woning van dit blok is het voormalige café "Het Breujke".

niel. Een vrouwtje staat bij de puin-
hoopen te huilen en te jammeren. „Onzen
Driek is nie thuis”, zegt ze ons voortdu-
rend en ze weet niet, wanneer hij komen
zal en wat hij zal zeggen, als hij ziet,
hoe alles vergaan is, waarvoor ze jaren
gewerkt hebben. 't Eenige wat ze over
heeft, is een stapel takkebossen en ze
jammert: „als we die nog maar houê
magge, dan hebbe we tenminste nog een
beetie brand van den winter”.

Op zondag 28 augustus 1921 bracht het Eindhovensch Dagblad een extra editie uit over de "ontzettende ramp in Mierlo". De correspondent had op de dag van de ramp een rondgang door de Marktstraat gemaakt en getroffen gesproken. Hier beschrijft hij één van zijn ontmoetingen.

In de pers werd veel aandacht besteed aan de 'erven Branten', twee oude mensen, ongehuwd, broer en zus. Zij woonden op nummer C11. Hij, Johannes, was erg ziek en had toevallig bij het uitbreken van de brand bezoek van dokter Ledel uit Helmond. Zijn zus Maria tobde ook met haar gezondheid. Johannes Ferd. Math. Branten en Maria Branten waren de kinderen van bakker Johannes Norbertus Branten en Catharina Hermans. Broer en zus hadden samen de bakkerij van hun ouders overgenomen.

De dokter ontdekte de brand toen bij zijn patiënt Johannes stond. Samen met de kapelaan haalde hij de oudjes uit het huis. Op straat werd de man voorzien van het laatste H. Sacrament der stervenden. Dokter Ledel had de kluis nog leeggemaakt en de inhoud aan de kapelaan in bewaring gegeven. Een houten kistje met een paar honderd gulden erin en veel goud en zilver waren verbrand. De verslaggever van het Eindhovensch Dagblad zag later nog een Friese staartklok op straat liggen. De wijzers stonden stil op kwart voor twaalf. Achter de woning van Branten stond nog een huisje. Daarin woonde de weduwe Van de Mosselaar. Ook dat huisje viel ten prooi aan de vlammen.

De boerderij van landbouwer Adrianus van Dijk stond op C9. Het was eind augustus, dus Van Dijk had zijn oogst net binnen. Maar door het vuur verloor hij heel zijn oogst. Hij had nog wat meubels buiten op het gras kunnen zetten, maar door de hitte gingen die ook in vlammen op. Naast de boerderij stond een onbewoond huisje, dat ook afbrandde, en daarnaast de winkel van Hendrikus Verberne. Verberne stond ook te boek als landbouwer. In de laatste woning die vanuit het dorp gezien aan de rechterkant stond,

woonden P. Meulendijks (C3) en de gezusters Konings (C3a).

De pers was niet mild over de brandweervoorzieningen van Mierlo. Een brandweerblad schreef: 'Wanneer men ter plaatse de prachtprestaties verneemt van de Helmondsche en Eindhovensche Brandweer en dan dat schitterend materieel heeft gezien dan kan men niet begrijpen dat men in een dorp als Mierlo nog één ogenblik duldt, dat de brandspuit uit de eerste dagen van Jan van der Heijden blijft gehandhaafd'. In het jaarverslag van de Eindhovense Brandweer spreekt men over 'museum-antiquiteiten'.

Vervangende woonruimte

Plotseling stonden op die zaterdag tientallen huishoudens op straat, zonder dak boven hun hoofd. In die tijd was burenhulp en familie zeer belangrijk. Op burenhulp kon men nu niet rekenen, want iedereen zat immers in hetzelfde schuitje. Sommige gezinnen konden bij familieleden terecht, maar dat gold voor de meesten niet.

Gelukkig was juist in de week voor de ramp een aantal nieuwbouwwoningen van woningbouwvereniging 'Mierlo-Dorp' in de toen pas nieuwe Wilhelminastraat opgeleverd. Omdat de huur nogal hoog was, waren de woningen niet zo in trek en stonden er nog 24 leeg. Ze werden direct ter beschikking gesteld aan

HULP. HULP.

Milddadige Landgenooten.

Op 27 Augustus j.l. woedde in de gemeente Mierlo N.B. een hevige brand waardoor **dertig gezinnen dakloos werden en grootendeels tot armoede vervielen.**

Begaan met het lot dezer ongelukkigen en niet in staat om zoovelen naar behooren te helpen, meenden ondergetekenden een beroep te mogen doen op de zoo bekende Nederlandsche Milddadigheid en hebben zich bereid verklaard de liefdegaven van het »Hollandsche Volk« naar behoefte onder de slachtoffers te verdeelen.

Alle giften, hoe klein ook, zullen in dank ontvangen worden door den Secretaris-Penningmeester, den heer TH. SCHEEPERS, te Mierlo.

Het Comité tot Stenuverleening:

J. P. P. DE WINTER, Pastoor.	} Eere-Voorzitters
A. N. FLESKENS, Lid der Tweede Kamer.	
J. C. J. VERHEUGT, Burgemeester.	Voorzitter,
J. TH. KNOOPS, Voorzitter Boerenbond.	
J. KONINGS, Middenstander.	
A. F. M. PANKEN, Gemeente-Secretaris.	
H. v. D. WIJDEVEN, Voorzitter Werkliedenvereniging.	
TH. SCHEEPERS, Secretaris-Penningmeester.	

De advertentie die in veel grote dagbladen verscheen.

BRAND TE MIERLO OP 27 AUGUSTUS 1921.

de bewoners die door de brand waren getroffen. Deze slachtoffers van de ramp laadden hun geredde inboedel op karren en kruitwagens en trokken met hun vee naar de Wilhelminastraat.

Zij moesten dus die nogal hoge huur betalen, maar later zouden veel van die huurbedragen vergoed worden uit het 'potje' van de Steuncommissie.

Uit de uitgekeerde bedragen valt af te leiden wie in de Wilhelminastraat hebben gewoond en voor hoe lang. Er werden uitkeringen gedaan aan: G. Leijten, Jos Konings, J. van den Elzen, F. van Hoek, J. van Hoof, P. van de Laar, H. van den Boogaard, A. van den Wittenboer, Huib. van den Boogaard, Herm. Meulendijks, Jac. Manders, J. Raaijmakers, A. van Hoof en P. Meulendijks. Zij ontvingen ieder f 150,-. Bij een huur van f 6,- per week zouden zij dus bijna een half jaar in de Wilhelminastraat gewoond hebben.

Op 11 september was de burgemeester naar Den Haag geweest en hij kwam met goed nieuws terug: zij die hun huis bij de brand hadden verloren en het weer opbouwden, zouden een bouwpremie krijgen. Dat gold echter niet voor de boerderijen. Of die uiteindelijk bouwsteun hebben gekregen, is niet te achterhalen. Ze kregen wel tegemoetkomingen uit het potje van het Steuncomité.

Steun aan de slachtoffers

Op de dag van de ramp had Verheugt al contact met diverse personen met de bedoeling een commissie op te richten ter ondersteuning van de getroffen gezinnen. De dag daarop, op zondag 28 augustus, vond om 20.00 uur 's avonds in het Patronaatsgebouw een bijeenkomst plaats met een aantal genodigden om te komen tot een steuncomité. De genodigden waren de pastoor van Mierlo-Dorp, J.P.P. de Winter, A.N. Fleskens, burgemeester van Geldrop, J.J.H. Knoop, voorzitter van de Boerenbond, middenstander J. Konings, gemeentesecretaris A.F.M. Panken, H. van de Wijdeven, voorzitter van de Werkliedenvereniging en tot slot Th. Scheepers, directeur van melkfabriek St. Lucia.

Verheugt had op die zondag, de dag na de brand, ook al in allerijl op diverse plekken offerbussen laten plaatsen. Een slimme zet, want Mierlo werd overstelpt door ramptoerisme. En de troosteloze aanblik van de afgebrande huizen maakte veel indruk op de bezoekers en daarmee op hun offervaardigheid.

De keuze om Geldrops burgemeester Fleskens in het comité te benoemen, was eigenlijk niet zo opmerkelijk. Hij was een persoon met veel contacten. Fleskens was enkel jaren lid geweest van Gedeputeerde

Namen der begunstigers		Bedrag.
A. N. Flekens	Geldrop f	100 00
J. P. P. de Winter	Patron Bierde	100 00
Felice Clerck	^{Indipendient} te Helmond	100 00
Mig. A. F. Diepes	Brisch. v' Broch	100 00
Ing. de laes	Industriell Linder	200 00
J. P. te Den Haag		25 00
Collecte Konings en Scheepers	'Broch	50 45
"	"Wijedera en Knoops Oeakker	89 92
A. M. B. G.	'Broch	2 50
D. O. Hierop		5 00
P. en J. de W.	'Broch	20 00
D. O. Asten		10 00
N. N. Erp		5 00
N. N. Erp		5 00
J. C. J. Verheugt	Burgom. Bierde	
	Forreits Comité f	x 100 00
Henni Moorman	'Broch.	2 50
N. N. Vucht.		1 00
B. N. A. Wemert	'Broch	2 50
G. Grammerwyk	Techel	2 50
J. H. Krutzen	Techel	2 50
C. J. Brevens	Melick	20 00

Th 31 aug 21 943 PF

De eerste pagina van het register "Namen der Begunstigers van de noodlijdende ramp. Mierlo 1921".

Staten van Noord-Brabant en meer dan 10 jaar lid van de Tweede Kamer. Verheugt zocht steun in Den Haag, Fleskens wist er de weg en kende de juiste personen. Hij stelde voor contact te leggen met de minister om te zorgen dat de getroffen en een bouwpremie konden krijgen. De functies binnen het comité werden verdeeld. Pastoor De Winter en burgemeester Fleskens werden benoemd tot erevoorzitters, Verheugt tot voorzitter en Scheepers werd secretaris-penningmeester.

Verheugt had al een advertentie laten opstellen voor alle grote bladen in ons land met daarin een oproep op de milddadigheid van het Nederlandse volk. De advertentie moest natuurlijk wel gratis geplaatst worden, al lukte dat niet bij alle bladen. En inderdaad: op maandag 29 augustus werd bij de verslagen van de brand ook een grote advertentie geplaatst met het verzoek te doneren.

Tijdens de bijeenkomst van het steuncomité werden plannen gemaakt om een plaatselijke collecte te houden. Verheugt kon meedelen dat de eerste gift al binnen was: Ign. de Haes, de Eindhovense fabrikant met een vestiging in Mierlo, had f 200,- geschonken. Fleskens deed ter plekke ook een gift van f 100,-. W. Swinkels uit Helmond doneerde f 1.000,-.

Het aantal giften nam in de loop der dagen geweldig toe. Ze kwamen uit het hele land en uit de meest uiteenlopende hoeken: van de gewone burger, van vooraanstaanden, bedrijven, personeelsleden van bedrijven, van notarissen en ook van veel oud-Mierlonaren. Zelfs koningin Wilhelmina en haar moeder koningin Emma en de bisschop van 's-Hertogenbosch, mgr. Van Diepen, zegden een bijdrage toe. Er waren verenigingen die activiteiten organiseerden om de getroffen te ondersteunen. Er werden collectes in Mierlo gehouden. Padvinders in 's-Hertogenbosch zetten een actie op touw en haalden daarmee f 651,- op; de opbrengsten van liefdadigheidsconcerten kwamen in Mierlo terecht.

De kranten publiceerden elke dag de binnengekomen giften. De bedragen die gedoneerd werden, liepen uiteen van f 0,15 tot f 1.000,-. Het medeleven was erg groot. In totaal werd bijna f 12.000,- bijeengebracht.

Daags na die eerste vergadering op zondag was al de tweede bijeenkomst van het comité. Burgemeester Verheugt was afwezig. Hij zat op die dag al in Den Haag om voor steun voor de getroffen te pleiten. Het steuncomité had zich ten doel gesteld de getroffen in natura te steunen en dat betrof dus vooral kleding en meubilair. Aangezien de leden van het comité daar weinig verstand van hadden, besloten

zij drie deskundige dames in de arm te nemen. Helena van Dijk, Adriana van Eenbergen en Hendrina Knoops waren bereid hun diensten te verlenen. Zij gingen stoffen, beddengoed, onder- en bovenkleding inkopen bij de plaatselijke winkels en bij grotere winkels in Eindhoven en Helmond.

H. Verberne was koopman en zelf getroffen door de brand. Hij mocht kousen, sokken, borstrokken en stoffen leveren. Een andere slachtoffer van de ramp, G. de Vries, die behalve levensmiddelen ook manufacturen verkocht, leverde onderbroeken, hemden, schorten en rokken. De lokale ondernemers werden er goed in betrokken. Zo maakte schoenmaker Boelens voor veel gezinnen schoenen op maat. Kinder-schoenen kostten gemiddeld f 8,-, schoenen voor volwassenen gemiddeld f 13,-.

In die tijd hing in bijna alle kamers van de huizen een kruisbeeld. Daarom werden er tientallen kruisbeelden bij Van Hoof-van Neerven besteld, ter vervanging van de verbrande exemplaren.

Toen het in oktober kouder begon te worden, besloot het steuncomité dekens en kachels te gaan kopen. In Helmond werden wollen en gewatteerde dekens voor volwassenen en kinderen gekocht. Bij Toirkens--Vermeeren in Eindhoven slaagde het comité voor kachels. In totaal 121 kledingkasten en 5 keukenkasten werden gekocht in Duitsland. Vroom & Dreesmann in Eindhoven leverde tafels, tientallen ledikanten en meer dan 100 stoelen.

De comitéleden Van de Wijdeven en Konings werden belast met het keuren van de goederen die in Mierlo aankwamen. Voor de keuring van meubelwerk werd de expertise van timmerman Verbruggen ingezet. In opdracht van het comité was de veldwachter op pad gestuurd om bij alle getroffen een inventarisatie te maken van de bedragen waarvoor hun inboedels verzekerd waren, om zodoende te bepalen op welke geldelijke tegemoetkoming zij recht hadden.

Er kwamen ook verzoeken binnen van mensen die niet in het getroffen gebied woonden, maar die blijkbaar wel goederen bezaten die bij de brand verloren waren gegaan. Zo had Helmonder Hooreman klaverzaad opgeslagen bij iemand in de Marktstraat. En ene Verschure uit Mierlo-Hout had bij iemand afval

A handwritten note on lined paper. The text reads: "Hierbij 2 gulden voor de noodlijdende van den Brand te Mierlo van 'Het de Spaarpot van de Kinderen'." There is a red wax seal on the right side of the note.

Veel begunstigers schreven een kort berichtje bij hun gift.

van kleding opgeslagen. Beiden kregen een uitkering van 50 procent. Maar blijkbaar kwamen er steeds meer van dergelijke verzoeken binnen. Want in het verslag van de bijeenkomst van het comité op 19 oktober 1921 stond het volgende besluit: "Daar het opdagen van nieuwe slachtoffers nog steeds blijft aanhouden, meent de voorzitter hieraan paal en perk te stellen en vanaf heden geene nieuwe zg. slachtoffers meer te erkennen".

Acht maanden na de ramp, op 26 april 1922, was de 15e vergadering van het Steuncomité. De laatste schadevergoedingen werden geregeld. Het Steuncomité bleef nog tot 1927 bestaan. Het leidde een slapend bestaan, omdat de boekhouding al die jaren niet was afgesloten. Dat had blijkbaar te maken met het feit dat niet alle bonnetjes bewaard waren gebleven. Bij de opheffing van het comité bleek er nog f 9,79 in de kas te zitten. Besloten werd het bedrag te doneren aan het Armbestuur van Mierlo.

Verbrand geld

Veel bewoners van de getroffen huizen waren tijdens de brand in paniek het huis uitgerend. Veel tijd om de inboedel te redden was er niet. Zelfs de portemonnee in de vlucht meenemen was meestal niet gelukt. De burgemeester stuurde veldwachter Leenen er op uit om te inventariseren wat de getroffen gezinnen allemaal aan bezittingen waren kwijtgeraakt, waaronder geld.

Al op 30 augustus stuurde Verheugt een brief naar de president van De Nederlandsche Bank. Er was voor f 967,- aan papier- en muntgeld verbrand, dat toebehoord had aan acht personen. P. Coolen, winkelier, en Joh. Franssen, een rondreizend manufacturer, waren het meeste kwijt, namelijk elk meer dan f 350,-. De burgemeester verklaarde dat de opgaven geloofwaardig waren. Hij wilde eventueel ook zorgen voor beëdigde verklaringen. Enkele dagen later schreef hij dat hij de president graag op 8 september op het gemeentehuis zou ontvangen. Blijkbaar kreeg hij het advies om de minister van financiën aan te schrijven. Vier dagen later bevestigde De Nederlandsche Bank schriftelijk dat het papiergeld vergoed zou worden en dat met de burgemeester was afgesproken dat hij 'geen ruchtbaarheid mag geven aan van welke zijde de vergoeding is ontvangen'. Op 24 september schreef de minister van financiën dat op grond van de wet in geen geval bij verlies enige vergoeding gegeven mocht worden. Het geld was echter al lang in Mierlo aangekomen.

Ook 's-Rijksmuntmeester in Utrecht ontving een schrijven van B. en W. De muntmeester keerde f 45,- uit. Eén rijksdaalder werd niet vergoed omdat hij van onedel metaal was.

De brand leverde ook geld op. Na de brand begon men met het opruimen van de puinhopen. Onder de vloer van het huis van Adrianus van den Wittenboer kwamen 85 rijksdaalders, 10 gouden tientjes, 1 gouden muntstuk van 5 gulden tevoorschijn. Helaas was het geld niet van hem, maar het zou van een andere persoon zijn. Ook bij Johannes van Bree bleek geld onder de vloer verborgen te zijn. Er kwam maar liefst 1.000 gulden tevoorschijn.

De angst, paniek en onzekerheid op 27 augustus en de maanden daarna waren groot. Dankzij het feit dat de getroffen en heel snel in een woning in de Wilhelminastraat konden gaan wonen en dankzij de financiële steun en de steun in natura door het steuncomité, kon de draad in de Marktstraat weer redelijk snel opgepakt worden. Nog geen vier weken na de brand had Jos Gooris al een vergunning voor de herbouw van zijn woonhuis met café en garage en A. Van de Wittenboer voor zijn bakkerij. H. van den Boogaard volgde ook snel met een vergunning voor de herbouw van het woonhuis annex café. De kost moest uiteindelijk ook verdiend worden. In juli 1922 werden er 8 vergunningen verleend. M.E. Verbruggen was de aannemer van al deze huizen. Ze lijken wat bouwstijl betreft veel op elkaar.

Na de brand werden deze huizen gebouwd op de plaats waar het huis van Raaijmakers en Manders stond.